

УДК 378.016.687.01

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ЗОРОВИХ ІЛЮЗІЙ НА СТВОРЕННЯ КОСТЮМУ У ПРОЦЕСІ РОЗРОБКИ НОВИХ МОДЕЛЕЙ ОДЯГУ

Рукасова С.О., Павлюченко В.С.

Донбаський державний педагогічний університет

Стаття присвячена дослідженню впливу зорових ілюзій на створення костюму у процесі розробки нових моделей одягу. Акцентується увага на знаннях та вмінні використання оптичних ілюзій в одязі, що відкриває величезні можливості удосконалення моделей одягу та правильного їх вибору для конкретної людини. Застосовано методи порівняння, узагальнення та систематизації. Наголошується на важливості удосконалення процесу підготовки майбутніх фахівців професійної освіти, та пропонується один зі шляхів вирішення даної проблеми, а саме, вивчення впливу зорових ілюзій у процесі створення нових моделей одягу.

Ключові слова: професійна підготовка, науково-технічний процес, моделі одягу, зорові ілюзії.

Постановка проблеми. Сьогодні вища професійна освіта знаходиться у стані переходу до нової моделі підготовки фахівців, яка базується на компетенціях, якими повинен володіти випускник вищого навчального закладу для успішної професійної діяльності.

Сучасна вища професійна освіта потребує підготовки компетентних фахівців для виконання наукоємкої та високотехнологічної праці в умовах швидкоплинних технологій та постійного зростання обсягів науково-технічних знань.

Необхідність наближення до міжнародних стандартів якості, скорочення обсягів некваліфікованої праці у процесі виготовлення одягу, постійне зростання конкуренції на ринку праці, зумовлює посилення вимог до професійної підготовки фахівців цього напрямку.

Потребують удосконалення й підходи до організації навчального процесу майбутніх інженерів-педагогів швейних технологій, що мають визначати пріоритет тих умов, засобів та технологій, які відповідають вимогам сьогодення, сприяють розвитку професійних якостей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню професійної підготовки фахівців присвячено праці С. Гончаренко, А. Грішченко, І. Зязюна, В. Кременя, С. Ящука та ін. У яких розглянуто методологічні основи підготовки педагогічних фахівців у системі професійної освіти.

Проблемою теоретико-методологічних засад підготовки майбутніх педагогів переймалися такі дослідники як Ю. Бабанський, Н. Кузьміна, В. Сластьонін та ін.

Предметом дослідження І. Бужиної, А. Ліпенко, А. Семенової та інших була проблема специфіки професійно-педагогічної діяльності викладача вищої школи.

Проте серед значної кількості наукових праць, не достатньо уваги приділено підготовці майбутнього інженера-педагога сфери виробництва одягу.

З огляду на вище викладене, **метою статті** є обґрунтування актуальності проблеми використання зорових ілюзій у процесі розробки нових моделей одягу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відомо, що за допомогою певних засобів можна досягти бажаного ефекту зорового сприйняття та оцінки форми предмету, які не співпадають з іншими видами його сприйняття. Ці безпосередні зорові враження, що не співпадають

з іншими видами сприйняття даного предмету, з загальною сукупністю нашої уяви про нього, прийнято називати зоровими ілюзіями.

Ілюзію, чи зоровий обман використовували у одязі з давніх часів. В історії костюму відомі періоди, коли звужували талію з допомогою дуже широких спідниць, робили ноги довшими за допомогою завищеної талії, створювали ілюзію малої голови великими комірами, збільшували зріст з допомогою вертикального декоративного оздоблення та інше. Це був один зі шляхів зміни пропорцій фігури людини.

У сучасному одязі зберігаються підкладні плечі, прокладки, використання спеціальної білизни, що дозволяє досягти ідеальної фігури.

Одяг змінює, перетворює зовнішність людини. Але далеко не завжди отриманий образ відповідає задуманому та бажаному. Для досягнення мети у фігурі виділяють бажані обриси чи створюють їх видимість, а невидимі маскують, намагаються сховати.

Необхідність у зорових ілюзіях виникає тоді, коли фізично змінити форму неможливо. Так, якщо зріст можна збільшити підборами, то зменшити його таким же шляхом неможливо. Худобу можна сховати за різними підкладками, але стягнути корсетом зайву повноту можна лише у певних межах. Тільки зорові ілюзії можуть допомогти певною мірою випрямити неправильну осанку, зробити приземисту фігуру більш стрункою, дати криву лінію там, де насправді крива, та інше.

Але ілюзії не завжди можуть грати позитивну роль. Якщо не брати їх в розрахунок, не знати їх, то при певних співвідношеннях частин одягу та фігури може виникнути таке враження, яке суттєво змінить композиційний задум. Та замість прямої фігури, якою вона є, перед нами предстане кособока, замість правильної форми – спотворена та ін. Тільки знання законів зорового сприйняття та законів виникнення зорових ілюзій дозволяє запобігти цьому.

Елементами, які можуть приймати участь у створенні зорових ілюзій у костюмі, є лінії, площини та форми, що утворюються покромом одягу, його оздобленням, рисунком тканини, її кольором.

В залежності від причин, що визивають ті чи інші зорові ілюзії, розрізняють їх три види:

– фізичні, обумовлені відображенням чи заломленням променів;

– фізіологічні, що залежать від будови ока людини,

– психологічні, до яких відносяться сприйняття змісту цілої фігури, напрямком уваги, вплив минулого досвіду, розуміння перспективи тощо [5, с. 325].

Пряме відношення до костюму мають другий і третій види ілюзій, які пов'язані саме зі сприйняттям кольору, напрямком ліній, кутів, розмірів, площин, переоцінки відстаней тощо.

Особливо сильні ілюзії при сприйнятті кольорових сполучень. Це пов'язано як з фактурою тканини, так і з характером поверхні форми костюму. Різноманітна кривизна поверхні може послаблювати чи підсилювати сприйняття кольору. На вигнутих та кривих поверхнях колір згущається, а на випуклих колір послаблюється на певних ділянках. Це пов'язано як з фактурою тканини, так і з характером поверхні форми костюму. Тому один і той же колір на різних ділянках форми виглядає по-різному та важко встановити його локальність.

Можливість ока уловлювати тонкі переходи кольору залежить від розташування предмету по відношенню до джерела освітлення. Око може розрізнити види матеріалів за їх світловідбиваючими та поглинаючими властивостями: кольори оксамитових, ворсових матеріалів здаються більш насиченими, ніж кольори матеріалів прозорих чи з блискучою поверхнею.

Для сприйняття ілюзій особливе значення має направлена увага. Щоб побачити їх дію, необхідно розглядати фігуру в цілому, так як кожна ілюзія залежить від певних елементів і будь-яке послаблення уваги, спрямованої на ці елементи, веде до послаблення ілюзії.

З усієї різноманітності ілюзій цікавість для розгляду представляють лише ті, за допомогою яких можна надати костюму той чи інший вигляд.

Ілюзія переоцінки вертикалей полягає в тому, що вертикальна відстань здається більшою ніж рівновелика їй горизонтальна. Відбувається це в результаті того, що око витрачає більше м'язових зусиль на поворот у вертикальній площині, ніж у горизонтальній. У результаті чого правильний квадрат здається злегка витягнутим прямокутником, вертикальна лінія здається більшою ніж горизонтальна, а висота циліндра на око значно переважає ширину його полів, якщо ж їх виміряти то воно виявляється однаковими.

У практиці моделювання значення цих ілюзій треба враховувати, якщо необхідно надати видимість правильного квадрату чи сплюсненого прямокутника. Переоцінка вертикального напрямку особливо сильно проявляється при використанні тканин у смужку, так як переривчасто позначена відстань дає більш явну ілюзію.

Ілюзія заповненого проміжку полягає в тому, що проміжок, заповнений деталями чи поділений на частини, здається більшим за рівновеликий проміжок, але не заповнений та не розділений.

Відомо, що одяг з тканини з чітким контрастним малюнком смуг та клітинок візуально видозмінює фігуру. Існує представлення, що горизонтальні смуги завжди розширюють фігуру, а вертикальні роблять її більш стрункою, ніби роблять її довшою. Це справедливо тільки при досить широких проміжках. Якщо смужки до-

статньо часті, виникає зворотній ефект, тобто горизонтальні смужки роблять фігуру довшою, а вертикальні розширяють [2, с. 346].

Ілюзії заповненого проміжку залежать не тільки від числа поділок, а також від ширини смужок, чергування темних та світлих проміжків, співвідношення світлот на межах фігури.

Слід уникати нагромодження ліній, деталей, оздоблювальних елементів у тій частині фігури, видимі розміри якої збільшувати не бажано. Самі по собі лінії мають певний напрямок та вже цим створюють ефект вертикальності, горизонтальності та індивідуальності. Вертикальні лінії здаються не гнучкими, такими, що йдуть у верх, горизонтальні створюють враження стабільності, похилі лінії створюють ефект динаміки, асиметрії, почасти зорового зменшення об'єму.

Ілюзія переоцінки гострого кута полягає у тому, що невеликі відстані, розташовані між сторонами гострих кутів, переоцінюються та здаються більшими, ніж вони є насправді. У той же час великі відстані між сторонами тупих кутів недооцінюються та здаються меншими за своєї величини. Ілюзія переоцінки гострого кута у костюмі виникає при різних вставках, крої під кутом, гострих деталях комірв, кишень тощо.

Цей вид ілюзій використовують для того, щоб візуально збільшити одну частину фігури чи зменшити іншу, наприклад, якщо у моді широкі плечі та вузькі стегна [3, с. 107].

Ілюзія контрасту проявляється в посиленні враження від сприйняття об'єкту у порівнянні з чимось протилежним. Поряд з предметом, що різко відрізняється від нього, об'єкт здається ще більш своєрідним.

Шия, комір, рука та рукав – це теж величини, що взаємодіють між собою. Якщо рукав широкий, то рука здається тоншою, при широкій спідниці талія здається ще більш тонкою, стегна виступають ще сильніше коли талія сильно стягнута.

У всіх випадках, коли бажано зробити менш помітною якусь особливість фігури, не слід застосовувати різко контрастних, протилежних обрисів у формі одягу. Поряд з цим контраст може, навпаки, вдало підкреслити які-небудь вигідні особливості зовнішності. Однак контрастом можна користуватися у повній мірі тільки з урахуванням протилежного йому явища – підрівнювання.

Ілюзія підрівнювання полягає в тому, що предмети які не різко відрізняються за величиною і формою та знаходяться поряд, то відмінності стають менш помітними, а предмети стають схожими один на одного. Ілюзія підрівнювання виникає завжди, коли надаючи схожу форму, що повторює та дещо перебільшує особливості фігури, ми відтіняємо цю особливість. Іншими словами, повна фігура буде здаватися ще більш повною у широкій сукні та навпаки.

Послаблювати чи підсилювати дію контрасту підрівнювання можна за допомогою внутрішніх конструктивних та силуетних ліній. Коли лінії, що йдуть від голови, скошені вниз, а лінії, що йдуть від ніг, скошені вверх, то фігура здається короткою. Якщо ж лінії, що йдуть від голови, скошені вверх та зовні, а від ніг – скошені донизу, маємо враження, що фігура висока. Для скорочення висоти може слугувати капелюх кльош з опущеними полями, взуття з круглими носками. Збільшен-

ню зросту можуть посприяти капелюх з лініями, спрямованими доверху, вузькі туфлі з довгим носком, тощо. Цей же ефект направлення ліній працює і в багатьох інших випадках, наприклад, манжета на рукаві загорнена доверху, вкорочує руку, спущена донизу – подовжує.

Ілюзія незамкнутого контуру полягає в тому, що фігури з незамкненим контуром здаються меншими, ніж фігури з замкненим. Загальний характер – обмеженість, замкненість однієї та необмеженість, незамкнутість іншої переноситься на всі елементи фігури [4, с. 219].

Цю ілюзію застосовують у тих випадках, коли необхідно збільшити розміри якоїсь частини, площі чи лінії фігури. Наприклад, коротка шия при високому декольте буде здаватися ще коротшою, поглиблений виріз горловини створить видимість стрункости.

Ілюзія фону утворюється за рахунок впливу фону на фігуру, розташовану на ньому та проявляється у вигляді викривлення форми цієї фігури.

Ілюзія перспективи. Відомо, що навколишні предмети ми бачимо не такими, які вони насправді. Перспективне зображення передає видимість предметів з тими змінами, які в неї вносять віддалення та положення відносно нашого ока. Особливим видом перспективних ілюзій є так звані оборотні ілюзії.

Перспективні співвідношення використовують при розміщенні рисунка тканин та створенні удаваного рельєфу, випуклості при прямому крою. Оборотні ілюзії та ілюзії, що сприяють сприйняттю ілюзорного руху несуть у собі неспокій. У звичайному одязі такі малюнки на тканині слід використовувати з обережністю [5, с. 337].

На сприйняття форми суттєво впливає колір, його властивості, сполучення кольорів.

Явище іррадіації полягає у тому, що світлі предмети на темному фоні здаються більшими, ніж рівні їм за величиною темні предмети на світлому фоні. Предмети, які пофарбовані у теплі кольори (червоні, оранжеві, жовті), здаються більшими, а предмети, пофарбовані у холодні кольори (синьо-зелені) – меншими.

Виступання та відступання кольорів полягає у наступному: яскраві, теплі кольори, знаходячись на одній відстані з холодними, ніби виступають вперед, у той час як холодні ніби відходять на другий план, відступають; світлі та насичені кольори здаються ближчими ніж темні та насичені; хроматичні кольори на фоні ахроматичних (сірих) зазвичай виступають вперед. У той же час насичений чорний колір – виступаючий.

Явище кольорового контрасту споглядаємо, якщо колір предмету, що розглядається, змінюється в залежності від кольору фону, на якому він розташовується. Чорне коло на червоному фоні здається зеленуватим, на зеленому фоні – червонуватим, на блакитному – мідно-червоним.

Усі явища контрасту, що ведуть до зміни кольору, викликають також і зорову зміну форми. Сірий предмет на чорному фоні здається світлішим ніж на білому, а тому і більшим. Предмет який розташовано на зеленому фоні, здається червонуватим, а тому виступаючим вперед.

Для того, щоб повністю визначити колір, необхідно знати не тільки його світлоту, кольоровий фон та насиченість а й те як він поданий у про-

сторі. Просторовими властивостями кольору визначаються особливості фактури матеріалів. Вона може бути матовою, блискучою, гладкою, ворсовою, у рубчик та ін.

Фактура матеріалу здійснює великий вплив на сприйняття об'ємності одягу, його маси. Щільні, непрозорі, шорохуваті поверхні візуально збільшують об'єм та масу одягу. Прозорі та блискучі, гладкі поверхні, навпаки, надають одягові легкість, візуально зменшують об'єм.

При виборі кольору слід враховувати можливість контрастної дії, тому необхідно пам'ятати про призначення виробу та враховувати особливості зовнішності того, на кого шийється одяг [1, с. 293].

Поряд з переліченими видами ілюзій велике значення має направленість уваги, розстановка акцентів та домінанта. Це створюється напрямком ліній, ритмом деталей та оздобленням, контуром деталей у виробі. Якщо лінії сходяться високо над головою, створюється враження більшої висоти; чим нижче розташовується точка сходження ліній, тим коротшою та ширшою здається фігура.

Перелічені види ілюзій переважно розглядалися на площині; при дослідженні об'ємних форм виникають додаткові труднощі їх оцінки, так як фігура розглядається в об'ємі, при цьому лінії та форми інакше сприймаються у перспективі. У цьому випадку лінії, згинаючись по поверхні вираженого об'єму, ніби зорозово збільшують шлях проходження оком та підкреслюють об'єм, тобто відбувається переоцінка об'єму. Звідси для великих об'ємів не рекомендують чергування яскравих площин, застосування крупного малюнку у смужку, світлих тонів.

Враховуючи вище наведене можна надати ряд рекомендацій стосовно використання зорових ілюзій при проектуванні костюму.

Маленькій фігурі не підходить довгий та пригальований жакет. Жінка з такою фігурою не повинна носити щільно обтягуючий одяг з горизонтальним оздобленням, безрукавні блузки, широкі рукави та пишні спідниці.

Слід зберігати природній центр уваги, який існує у людини вище середини тіла. Наприклад, досить пишні груди та велика кількість драпіровок на них можуть порушити рівновагу, це може статися також при наявності досить великого капелюха чи хутра.

Костюм з невеликим простим ліфом почасти урівноважується пишною спідницею з оздобленням по краю. Невеликий акцент може застосовуватись біля шиї для урівноваження великої площини спідниці.

Нижня частина костюму повинна бути більш важкою, за рахунок застосування більш темних тонів.

Рівновага кольору досягається при дотримованні закону площин. Великі площини повинні бути спокійного кольору, в той час як контрастний колір повинен займати меншу площину. Кольоровий контраст може створюватись за рахунок зміни відтінку, насиченості, інтенсивності.

При членуванні костюму та чергуванні деталей слід дотримуватись законів ритму. Форма та лінії в костюмі організовані ритмічно, коли погляд не затримується на окремих деталях. На-

приклад, білі сережки, білий комір, білі гудзики, біле взуття у сполученні з червоною сукнею створюють занадто багато точок уваги, а відповідно модель позбавлена ритму, а звідси виникають небажані ілюзії.

Елементи трикутної форми сприяють виділенню приємних рис та ліній фігури та приховують небажані. Наприклад, широкі стегна можна сховати з допомогою розширеної до низу спідниці чи широко розвернутої лінії плечей.

Повній жінці бажано носити такий костюм, який би виділяв її найбільш привабливі риси. Такій жінці слід уникати широких рукавів, кокеток, оборок, манжет. Пишний рукав, великі кишені зорозово розширюють стегна. Занадто затягнутий широкий пояс підкреслює повноту, рукав реглан утворює діагоналі, не привабливі для

повної фігури, а занадто малий капелюх та довге волосся, спідниці, що обтягує та взуття з перепонками збільшують розміри обличчя та ніг.

При короткій шії слід не використовувати комір-стійки та широкі коміри.

Важкі прикраси, середньої величини капелюх та довга пласка сумочка роблять фігуру меншою за рахунок контрасту.

Висновки. Озброєння студентів знаннями з зорових ілюзій та їх вмиле використання на практиці забезпечує ефективне формування у них професійних знань, сприяє підвищенню рівня готовності до майбутньої професійної діяльності.

Перспективи подальших досліджень передбачаємо у розгляді багатогранної проблеми професійної підготовки майбутніх інженерів педагогів галузі швейного виробництва.

Список літератури:

1. Бердник Т.О. Основи художественного проектирования костюма и эскизной графики: учебн. пособ. / Ростов-на Дону: Феникс, 2001. 320 с.
2. Бердник Т.О., Неклюдова Т.П. Дизайн костюма: учебн. пособ. / Ростов-на Дону: Феникс, 2000. 448 с.
3. Ермилова В.В., Ермилова Д.Ю. Моделирование и художественное оформление одежды: учебн. пособ. / Москва: Академия, 2000. 184 с.
4. Пармон Ф.М. Композиция костюма: учебн. для вузов / Москва: Легпромбизнесиздат, 1997. 318 с.
5. Рачинская Е.И., Сидоренко В.И. Моделирование и художественное оформление одежды: учебн. пособ. / Ростов-на Дону: Феникс: 2003. 608 с.

Рукасова С.А., Павлюченко В.С.

Донбасский государственный педагогический университет

ИССЛЕДОВАНИЕ ВЛИЯНИЯ ЗРИТЕЛЬНЫХ ИЛЛЮЗИЙ НА СОЗДАНИЕ КОСТЮМА В ПРОЦЕССЕ РАЗРАБОТКИ НОВЫХ МОДЕЛЕЙ ОДЕЖДЫ

Аннотация

Статья посвящена исследованию влияния зрительных иллюзий на разработку костюма в процессе создания новых моделей одежды. Акцентируется внимание на знания и умения использовать оптические иллюзии в одежде, что открывает большие возможности усовершенствования моделей одежды и правильного их подбора для конкретного человека. Используются методы сравнения, обобщения, систематизации. Обращается внимание на важность усовершенствования процесса подготовки будущих специалистов профессионального образования и предлагается один из путей решения этой проблемы, а именно, изучение влияния зрительных иллюзий в процессе создания новых моделей одежды.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, моделирование, одежда, оптические иллюзии.

Rukasova S.A., Pavluchenko V.S.

Donbass State Pedagogical University

RESEARCH OF INFLUENCE OF VISUAL ILLUSIONS ON CREATION OF SUIT IN THE PROCESS OF DEVELOPMENT OF NEW MODELS OF CLOTHING

Summary

The article is sanctified to research of influence of visual illusions on creation of suit in the process of development of new models of clothing. Attention is accented on knowledge and abilities to use optical illusions in a clothing that opens large possibilities of improvement of models of clothing and correct selection for a certain man. The methods of comparison generalization systematization are used. Attention applies on importance of improvement of process of preparation of future specialists of professional education and one of way of decision of this problem is offered namely study of influence of visual illusions in the process of creation of new models of clothing.

Keywords: professional preparation, scientifically-technical progress, models of clothing, visual illusions.